

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— "
četrt leta . . . 2.50 "
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14 "
trikrat . . . 12 "
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 20. aprila 1917.

Tvoj je vstajenja dan!

La revanche est en marche!
(Povračilo je na pohodu!)

I.

Bavarski minister notranjih zadev, pl. Brettreich je dejal dne 27. pret. mes. v zbornici državnih svetovalcev: »Drama svetovne vojne je dosegla svoj vrhunec!« — Tudi v avstrijskih nemških listih smo brali te dni podobna zagotovila. Graška »Tagespost« je n. pr. pisala, da je privrela vojna sila do viška in pojde odslej hitro navzdol do zmagovitega konca. Na centralni vladi, pravi imenovani list, se že bavijo z raznimi vprašanji, ki jih je treba rešiti ob koncu vojne. Tako delajo v vojnem ministertvu že na demobilizacijskih načrtih. — Ker cenzura dopušča objavljanje takih vesti, sklepamo iz tega, da temeljijo na resnici. Pa tudi vsa znamenja kažejo, da se bliža zaželeni dan, ko padejo meči v nožnice, in se po vsej okrvavljeni zemlji razlije radostni klic: Mir!

III.

Tudi naš slovenski narod je deležen usode vseh, ki so zapleteni v to bojno vihar. Ni slovenske hiše in ni slovenske rodovine, pa tudi ne slovenske šole, da bi ob njo ne udarili razbesneli valovi bojnih grozot. Naš trobojni prapor je zavil v črno tenčico. Vsako slovensko srce čuti bolečino, kakor bi ga stiskala železna pest. Na stotine naših najboljših, najlepših sinov je padlo; še na njih grobove ne moremo, tako daleč so od nas! Kaj so napravili iz naše solnčne Goriške! Te prelepe deželice, vse v rožah in sadju, ni več. Vsa je razkopana, razrita in opustošena: na cvetočo leho našega slovenskega vrta je padla strahovita noč razdejanja in uničenja! Bela golobica, blesketajoča se v solnčnih pramenih — naša ljuba Gorica — leži tam razmetana in posuta, kakor bi ognjeno morje zapluskalo preko nje! Peklu so odletela vrata — vsulo se je ven vse zlo, ki je kakor vesolni potop planilo na delo rok in uma, marljivosti in vztrajnosti in je vse uničilo — vse!...

IV.

Samo dveh ne! Ljubezni do te zemlje ni uničil nihče, in nihče ni uničil zvestobe,

ki to ljubezen goji in ki jo bo kot dediščino našega trpljenja presajala od roda do roda vse do konca dni! Nihče ni uničil obeh — ljubezni in zvestobe — ki jo je svojemu narodu dala njegova šola: skromna nosilka in pospeševalka kulture je vsem živim srcem darovala knežji dar, ki ga ne pooditi nobeno svetno blago in ga ne odkupi nobena materialna sila!

VI.

Razen kruha pa smo lačni tudi moralnih pravic. Tučtam smo smeli o tem kaj malega povedati v svojem glasilu. O večjem delu govore bele lise. Kadar bodo govorile te z vsakomur umljivo besedo, se bo zdelo svetu neverjetno, kako daleč lahko sezata strast in sovraštvo, ko bi se vsaj v tem groze polnem času morala umakniti pravičnosti in objektivnosti, ako se že ne moreta — bratoljubju!

VII.

Nihče se ne drzne danes trditi, da ni slovensko napredno učiteljstvo v teh treh letih, ko v bolečinah ječi človeški rod, storilo vsega, kar je hotela domovina ime-

ti od njega. Doma in na bojiščih sta bili vsako naloženo delo in vsaka prevzeta naloga opravljena točno, naglo in uspešno. Ustvarili smo dejanja, ki lahko kažemo nanje in ki se z enakimi ne morejo ponasati drugi stanovi, čeprav žive v ugodnejših razmerah, nego so pa naše. — Čas pride šele po vojni, ko nam bo mogoče na temelju statistike pokazati na vse delo, ki je bilo od nas opravljeno v splošno korist. Naša socialna zavest je tako globoka, da bi ne bilo treba nobenega uradnega ukaza, pa bi storili, kar smo dolžni storiti bližniku in domovini! Ko bi le del tega obrnilo učiteljstvo sebi v prid, bi ne bilo danes toliko klicanja po kruhu. Sebičnosti nam tudi sedaj ne more nihče očitati!

VIII.

Ko bo vojna končana, se bomo šele prav zavedli, kaj je vse strašnega storila. Sedaj nam je po priliki tako, kakor je o nemu, ki ob vehementnem udarcu izgubi zavest, pa začuti bolečine šele pozneje. Sedaj nam udarja ob čustva in živce splošna sila, posameznosti se pokažejo z jasnimi lici pozneje. A če je splošnost strašna, tudi nje sestavni deli ne bodo drugačni. Pa tudi celoto bo videti v groznejših oblikah, ker bomo na posameznih delih поблиže spoznavali in spoznali posledice ognja in meča. Ko pride to spoznanje, bo moralo biti konec vzdihom in solzam! Takrat bo treba poprijeti za delo! Če je rokam obup izpil moči, se bodo morale za novo voljo okrepiti, razkleniti in poprijeti za delo! Kamorkoli seže roka — tam bo dela dovolj, za deset drugih! Torej podesetorimo svojo tvorno silo, zakaj po žetvi smrti pride setev življenja!

IX.

Bōdimo narodu, ki zavлада v novi moči, veličini in slavi na razvalinah svojih domov in na grobovih svojih očetov in bratov, vodniki in dobrotniki, da, narodu

LISTEK

Odgovor odgovoru.

V 6. šte. U. T. si je privoščil Rudi Gasperin vehementen napad na mene. Povod temu je bila kritika, ki sem jo priobčil o prvi zbirki slovenskih umetniških razglednic. Oblika tega napada je taka, da zahteva energične obrambe.

V omenjeni kritiki nisem nikjer govoril o umetniški vrednosti dotičnih originalov. To že zato ne, ker o tem na podlagi tako majhnih reprodukcij ni mogoče govoriti in pa ker take kritike prav rad prepuščam bolj »poklicanemu«, pa naj se piše dotični »poklicanec« Rudi Gasperin ali kako drugače. V tisti kritiki sem hotel le izreči sodbo z ozirom na motive in njih primernost za na pot med ljudstvo, bodisi s stališča kako je motiv realiziran, ali pa kaj predstavlja. Več ali manj podobno sodbo je izrekla velika večina onih, ki po Rudi Gasperinovem mnenju niso poklicani, da bi sodili. Jaz sem pa mnenja, da o blagu, ki je na prodaj, lahko izrečem hvalo ali grajo. Da sem v svoji kritiki kolikortoliko pogodil misli drugih, v tem me potrjujejo številni dopisi tovarišic in tovarišev, ki so čitali kritiko, pa tudi polemika v »Narodu«, kjer je bilo med drugim citati, da nekateri iz-

med dotičnih originalov sploh niso bili namenjeni za reprodukcijo. Tudi nisem nikjer trdil, da reprodukcije tehnično niso uspele, pač pa bi trdil ravno nasprotno. Odločno zavračam tudi namigavanje, da bi bil hotel koga osebno žaliti. To prepuščam rajši Rudi Gasperinu. V teh vprašanjih sva si torej na jasnem.

Samemu sebi in svojemu stanu sem pa dolžan, da zavrnem natolcevanja, ki jih Rudi Gasperin pavšalno gromadi name. Trditev, da nisem še nikoli videl originalov slovenskih umetnikov, in da nisem bil še nikoli na kakšni večji razstavi slik, je absurdna. V koliko sem imel priliko proučevati umetnost na originalih, naj sklepa Rudi Gasperin iz sledečih podatkov:

Prva velika razstava slik, ki sem jo videl skoraj pred dvajsetimi leti v Zagrebu, mi je pokazala veliko večino originalnih del velikega Vereščagina. Utiš, ki so ga napravili name ti umotvori, posebno realistične slike o Napoleonovem pohodu na Rusko, so mi neizbrisno v duši. Pozneje sem si ogledal skoraj vsako razstavo hrvatskih umetnikov v umetniškem domu. Da sem bil često v Strossmayerjevi galeriji, je umljivo, saj imam do Zagreba komaj uro vožnje. Leta 1905. sem potoval z družbo ogrskih profesorjev in dijakov v Rim. V teku osmih dni smo si ogledali vse važnejše umetniške zbirke. Da sem imel priliko več ur prebiti v vatikanski zbirki antiknih kipov, v pinakoteki in

v biblioteki, da sem lahko večkrat zapored občudoval nesmrtnne freske Michelangelove v sikstinski kapeli, pa Raffaelove lodže in stance, že zato sem usodi nad vse hvaležen. Tisto leto sem potoval z društvom »Wiener Lehrerhausverein« v Orient. V več kot enomesečni pomorski vožnji in potovanju smo si ogledali mnogo krajev. Imenujem le: Krf, Iteja, Patras, Delfi, Olimpija, Atene, Elevzija, Solun, Carigrad, Smirna, Efer, Santorin, Kreta in dalmatinska mesta. Da sem se vsepovsodi v prvi vrsti zanimal za umetnost, mi Rudi Gasperin lahko verjame. Leta 1906. sem bil v slikarskem kurzu na Bavarskem. Bili smo v Burghausnu, Wasserburgu in v Monakovem. Dosti prilike je bilo, da sem si ogledal monakovske umetniške zbirke po večkrat in da sem imel pri tem na strani umetniško izobražene ljudi, ki bi morebiti prekosili s svojim znanjem celo Rudi Gasperina. Prav takrat sem imel priliko videti popolno razstavo del slavnega »kiparja in slikarja trpečih mas« Konstantina Meunierja. V teh in sledečih letih sem bil tudi večkrat na Dunaju, kjer nisem nikoli zamudil, da bi ne prebil nekaj ur v dvorni galeriji. Videl sem že tudi razstave v Künstlerhausu. Tudi Prago in nje zbirke poznam nekoliko in celo v Ljubljani sem že bil na umetniških razstavah. V drugem oziru sem storil kolikor sem mogel, da se izpopolnim. O tem priča moja knjižnica, zbirka reprodukcij, pa — težko plačani računi. S kakšnim uspehom

že dvajset let poučujem risanje, o tem naj sodijo tisti, ki so v to »poklicani«, da govorim z Rudi Gasperinom. Naj bo prepričan, da sem povedal vse to le v obrambo in ne iz samohvale ali drugih nagibov. Lahko tudi misli, da mi vse ni nič koristilo, in da sem še vedno tak, kakršnega so me izpustili s Telebanovega.

Odločno zavračam tudi trditve, da sem zloben in moralno pokvarjen. Sodbe o tem ne pripušчам nikomur, ki me osebno ne pozna, pa če je stokrat Rudi Gasperin.

Za lekcijo o Tintoretu, Tizianu in Leonardu, pa o barvah in finesah, sem svojemu kritiku strašno hvaležen. Uvrstil jih bom med druge nauke, ki sem jih načrpal iz knjig in iz življenja. Pozabil jih že raditega ne bom, ker so mi bili servirani s tako rafinirano fineso. Tisto o humorju in o Boltatuvem Pepetu me prav nič ne boli. Da ga Rudi Gasperin tako dobro pozna — hm! Jaz priznavam, da mi ni posebnost znan. Sicer so pa zdaj taki časi, da tudi humor peša. Dokaz temu je Rudi Gasperin z »bahjeverno tetko, ki ima kurje oči« in ki jo je omenil v svoji kritiki.

Vobče prosim Rudi Gasperina, naj se me loti takrat, kadar se bom lotil jaz njega. Če pa misli, da temu ni tako, naj govori kadar, o komur in o čemur hoče. Ugovarjal mu ne bom. Le z žalitvami naj bo nekoliko manj radodaren.

Torej pozdravlja Rudi Gasperina

Dragotin Humek.